

NABYCIE (138) *sb n*

a *jasne*; -e z *tekstów nie oznaczających é*.

sg *N* nabyci(e) (23). ◇ *G* nabyciã (50). ◇ *D* nabyciu (14). ◇ *A* nabyci(e) (15). ◇ *I* nabyciém (13); -ém (2), -(e)m (11). ◇ *L* nabyciu (16). ◇ *pl N* nabyciã (2). ◇ *A* nabyciã (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Wejście w posiadanie, uzyskanie, zdobycie (bez przydawki dopełniającej zwykle: zdobycie majątku); comparatio Mącz; quaesitum Calep; acquisitio Vulg; adeptio, consecutio Cn (48) : Parabilis Latwy ku nabyciu nągótowaniu. Mącz 279d, 280a; Calep 883b.*

nabycie czego (43): Co czynicye ludzye ktorzyfcye fie około nabyca tylko pienýdzzy zábawili/ á około wáfłych fynow ktorym peynyádze zbyeracye żadney práwye pilnosci nye czynicye. *GliczKsiqz* M2, Mv; *RejWiz* Dd3; (Nie wftýday fie) z zakonu Pánfkiego/ y testámentu/ y z fądu wípráwiedliwié bliźniego/ z fłowá towarzysífow y podroźnych/[...] z nabyčia wiela álbo málá [*de aequalilate staterae et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum*] *Leop Eccli* 42/4; *GórnDworz* P3; *RejPos* 241v; *RejZwierc* 114v; *CzechEp* [387]; *GostGosp* 155; *SarnStat* 99, 443; *PowodPr* 83 *marg*; **WOREK** **IVDASZOW**, iest chuc do cudzego, I zly fpofofob nabyčia dobra nie dobrego. *KlonWor ded* **6v, 1.

W połączeniach szeregowych (4): zábiega onemu fzczeńciú fwemu/ iuz fálzlem/ iuz lichwámi/ iuz rozmáitým á dziwným nabyciem *RejPos* 280; iákokolwiekby go [*imienia*] kto doftawał/ chocia po żenie/ álbo z wyflugi/ álbo zá kupnem/ darowným obyczáiem / zamiáną/ y ktorymkolwiek nabyciem/ wedle zwyczáiu y Práwá póspolitégo. *SarnStat* 1014 [*idem*] [1023]; *SkarKaz* 458b.

W przeciwstawieniach: »nabycie ... gubienie (2), szafowanie, szafunek« (4): Bo iuz kłopot w nabyciu/ kłopot w száfowaniú *RejWiz* 18v; Ale iefli bylá radá o gubieniu mleká/ potrzebna teź zá iest/ o nabyciu iego *SienLek* 87, 46v; *SarnStat* 443.

W charakterystycznych połączeniach: nabycie bogactw (2), dobra, dostatkow, majątności (3), pieniędzy (gotowizny pieneznej) (6); nabycie mała, wiela.

Wyrażenia: »łacne nabycie« (1): A gdzie piękne záchowanie á vcźciwa fławá/ thám iuz v włzech miłość y wftytkiego łacne nabytie *RejZwierc* 114v.

»[co] nabycia łakomego« (1): A then fkarb nabyčia łakomego nigdy ná dwoie rozdzielon byé nie moze. *RejZwierc* 48v.

»pocziwe nabycie« (1): Ia thedy [...] z mey máiętności/ ktorey z woley Bożey á z pocźciwego nabyčia przodkow mych/ y z łáfki W.K.M. ku mnie wzywam *BibRadz* *2.

»z nabycia rąk moich« = z *własnej pracy* (1): Ktoreby [*bogactwa*] mnie mogły przypásć z nabytia rąk moich. *LubPs* aa5.

»trudne nabycie; trudność nabycia« (2;2): *RejWiz* Dd3, 12v *marg*; gdy s fzczeńcia lámego/ Bez trudnego nabyčia/ iz kto dobrá fwego/ Poboźnie á z rozmyfłem/ wzywa ná fwiecie *RejZwierc* 134; *RejPos* 71.

»[co] własnego nabycia« (1): tylko męfkiego rodzaiu potomkowie [...] dziedzictwo póięgáć máią/ [...] oprócz rzeczy ruchomych y włáfnego nabyčia ich *SarnStat* 1030.

»złe nabycie« (7): *BielKron* 3, 36v; *RejPos* 72; *PAtrzayze* záfię iákíe zuchwálfłtwá/ iákíe mordy/ iákíe krwie rozlanie/ iákíe podfłtepkí/ iákíe práktyki/ iákíe niefpráwiedliwosci/ iákíe złe nabytie/

Czo wżytko s tego źrzodłá rość muśi s they łzárey pychy náłzey *RejZwierc* 191, 40; *SkarKaz* 458b; *KlonWor* 1.

Szeregi: »(nie) łupiestwo a (ani) (niepobożne) nabycie« (2): Swiát fie kocha w łupiełthwie á w nábyciu/ á on [*Chrystus*] wżędy vczy miłolierdzya *RejPos* 26; *RejZwierc* 48v.

»nabycie a posiedzenie« (1): Nicci thu inłzego Pan nie przypomina/ iedno dla nędznego nábycia á poliędzyenia docześnego/ márných wydártkow łwiátá tego. *RejPos* 241v.

»praca a nabycie« (1): A my niebożátká [...] położylichmy wżytkę nádzieię łwoię w pracach łwych á w trudnym nábyciu łwym *RejPos* 71.

»zbieranie a nabycie« (1): dziłieyłłych czálów ludzie wdáli fie ná bárzo zbytnye á vbezmyerne zbyeráne á nábycye pyenyędzy / bogactw/ thudzyełz máyętności *GliczKsiąż* Mv.

W przén (4) : Ztądze y Piotr S. lud krześciánłki zowie rodzáiem Bogu wybránym/ kápłáńłtwem Krolewłkim/ narodem łwiętyym/ ludem nábycia [*populus acquisitionis Vulg* 1.*Petr* 2/9] *PowodPr* 16.

nabycie czego (2): *RejPos* 289v; [*przyrodzenie*] záwždy przykłonnieyłze ięłt do łwiátá tego obłudnego/ y do nábycia omyłnych przyłmákw ięgo/ niźli do cnoty *RejZwierc* 65.

Wyrażenia: »łacne nabycie« (1): iákie w nim [*w św. brzemieniu Pana*] ięłt łacne nábycie y thych nikczemności łwiátá tego/ z nieomyłnych á łwiętyeh obietnic ięgo/ y potym żywotá wiecznego *RejPos* 289v.

»[kto] własnego nabycia« (1): A wy v niego będziecie lud wybrány/ á práwie krolewłkie kápłáńłtwo ięgo/ lud łwięty á włáłnego nábycia ięgo [*populus acquisitionis Vulg* 1.*Petr* 2/9]. *RejPos* 53v.

a. *O abstraktach [czego]* (6) : *GliczKsiąż* L4; Ad amicitias comparandas nihil utilius largitionibus, Nic leplźęgo yáko dáry ku nábyciu á ołięgnieniu przyyáźni. *Mącz* 62a; *GórnDworz* K4v, O6v; *RejPos* 286v.

W charakterystycznych połączeniach: *nabycie łaski, miłości ludzkiej, możności łwiata tego, przyyáźni, wspomżenia.*

Szereg: »łakomstwo a fáłszywe nabycie« (1): vłtáwicznie miał ten przeládownnik chodźić á wołác/ [...] ábychmy [...] vdali fie w łákomłtwá á fáłszywe nábycia możności łwiátá tego/ wedle woley á rády ięgo. *RejPos* 72.

2. *Osiągnięcie pewnego stanu lub cechy (wyrażonej dopełnieniem); acquisitio Vulg [czego]* (14) : *FalZioł* V 7v; *GlabGad* G6 [2r.]; Ku nábyciu práwey cnoty [...] wielki ięłt przyłłęty y pomoc niemála ćwiczenie á wychowánie *GliczKsiąż* A3v; *BibRadz Gen* 3/6; *KwiatKsiąż* F2v; Ea potestate quae sibi ad dignitatem permissa erat, ad quaestum utebatur, Tę zwierłchność którei mu ku sławie á nábycia [!] powagi pozwolono ná łákomłtwo obrócił. *Mącz* 430d; *GórnDworz* I4v, Llv; *SkarŻyw* 332; *KołakSzczęł* C4; Gdyź Bog nie połtáwił nas ku gniewu/ ále ku nábyciu zbáwienia [*sed in acquisitionem salutis*] przez Páná náłzego Ięfu Chriłtá *WujNT* 1.*Thess* 5/9, 2.*Thess* 2/14[13]; Są y inné Tytuły y z ich Státutámi obwłáłnémi, ku nábyciu bieglóci w práwie Krolewłkim *SarnStat* 160.

W chrakterystycznych połączeniach: *nabycie bieglóci, chwały* (2), *cnoty, duchow ożywiających, mocy, nędze, pokory, powagi, (wiekuistej) sławy* (2), *trwálości, umiejętności, zbawienia.*

3. *To co się zdobyło, co się posiada [w tym: czyje]* (49): *pron poss* (46), *G sb* (3)] (76) : Rzekłęm nie mam nigdy nád cię iuź Bogá inęgo/ Bo ty odemnie nieżádałz nábycia moyęgo. *LubPs* D3;

Nie leż pod lieć w nádzyeię nábycia wietłżego/ Rádłzey vżyw w wolności coć Pan Bog dał fwego. *RejWiz* 106, 107, 191v; doczeńne nábycie/ łpołu s miałem ginie/ Sámá łławá pocźciwa/ tá ná wieki łynie. *RejZwierz* 134; *RejAp* 24, 189v; [syn *Tobijasza*] przyłzedł do niego s łłáchetną żoną y z wielkim nábyciem do domu iego. *RejPos* 42v; Pan Bog tu włzędy y o pocźciwość twoię/ y o wierne nábycie twoie/ włzędy łie łtára/ á włzędy mnożyć á rozłzryzác ie obiecuie. *RejPos* 44; iż zówzdy [*Pan*] vbłogołłáwi człowiekowi wiernemu włzýtko nábycie iego *RejPos* 82, 6, 39v, 43, 61, 72v (18); *PaprPan* R4v; Co dał Iudałz/ połzło to nábýcie niewierne Ná chudych pogrzeb/ y ná łkutki miłóšierne *KlonWor* 82.

W *połázeniach szeregowych* (3): *RejPos* 175v, 327v; Y łam łię Zácheułz łobie przypátruiác/ á łwiátłóšć od gołłciá duchowná biorác: vyrzał iedno wielkie plugáłtwo w domu twoim: to iełt lichwy/ złe nábýcia/ y pienádze niełpráwiedliwołci. *SkarKaz* 457b.

W *porównaniach* (3): Łákome nábycie lełhnya mgłá. *RejWiz* 14 marg [*idem*] Cc6v; *RejZwierc* 66v.

W *charakterystycznych połázeniach*: nábycie złupione będzie; *strzec nabycia*, *żádać*; *rozkochać się z nabycia*; *nábycie mnożyć (rozmnózone)* (2), *spalić*, *szarpać*, (u) *błogosláwić (ubłogosláwione)* (4), *wykorzenić*, *zachować*, *zgnomádzić*; *nábycie doczesne* (2), *faleszne*, *mizerne* (3), *nędzne* (5), *niepobożne*, (nie) *wierne* (2), *omylne*, *pocźciwe*, *przekłéte*, *sprosne*, *łwieckie* (2), *wielkie (więtsze)* (2), *złóšciwe (złóšliwe)* (2); *opieka nad nabyciem*.

Fraza: »wniwecz obraca się, obrocić się ma nabycie; z nabyciem swoim w niwecz obrocić się, obrocon być« [*szýk zmienny*] (1;1;1:I): Także łie káždemu w niwecz á práwie w robaki obráca káždé mizerne á łákome nábycie iego *RejPos* 81v, 240 [2 r.], 262v.

Zwroty: »drapać nábycie; rozdrapanie nabycia« (1;1): Náđ thobá [*umarłým*] łłudzy płáczá/ drudzy drapáią ono márne nábycie twoie/ á dułżę grzebá w piekle. *RejPos* 164v; *RejZwierc* 131v.

»[komu] pobrać nabycie« (1): iáko ich dzifia wiele iełt ktorzy łie boią tych nędznych Rzymiánow łwiátá tego/ [...] áby im ci Rzymiánie nie pobrałi tego márnego nábycia łwiátá tego. *RejPos* 197v.

»rozmiotać nabycie« (1): rołprofzył rołterał [*syn marnotrawny*]/ rozmiotał báz[o] přetko ono nędzne nábycie łwoie/ ták iż potým przyłzedł w táką nędżę *RejPos* Ooo2v.

»rozproszyć nabycie« (1): *RejPos* Ooo2v cf »rozmiotać nabycie«.

»rozterać nabycie« (1): *RejPos* Ooo2v cf »rozmiotać nabycie«.

»száfować nabyciem« (1): iáko mamy vzywác tych dárow Páńłkich/ [...] vłámuiác komu móžymy chlebá łwego/ á nie rołprałzáiác tego ná zbytki á ná pychę łwiátá tego/ á pobożnie/ dułáiác iemu/ łzáfuiác nábyciem łwoim. *RejPos* 83.

»używać nabycia« (3): á oni łnadz więcey wglódzie niż wrołkółfy vzywáli nábýcia łwoiego/ więcey łie o nie prácuiać niż o zbáwienie łwe *RejPs* 73; *RejPos* 71, 82v.

»nábycie wywrocić« (1): włzýtki máiętnołci á ono márne nábycie iego [*niewdzięcznego*] zniłzczyć/ wywrocić/z gruntu wykorzenić/ á práwie iáko ogniem łpálić obiecał *RejPos* 240v.

»nábycie zniłzczyć; zniłzczenie nabycia« (1;1): iáwnie włzýłcy widzimy iáwny á přetki vpádek łwoy/ á zniłzczenie tego márnego nábýcia łwoiego. *RejPos* 218v, 240v.

Wyrażenia: »łakome nabycie« (4): *RejWiz* 14, Cc6v; myśli ich zniewolone bogactwy/ pilnie łobie rozmyślają z wielkim wciązeniem/ iákoby wcale mogli zgromádzić łakome nábycia łwoie. *RejPos* 6, 81v.

»marne nabycie« [*szyk* 15:1] (16): Z márnem łwieckym nabyciem prawdá łie nie zgodzi. *LubPs G marg*; Gdyż w tym márnym nábyciu ma nádzyeię każdy *RejWiz* 193v; *RejAp* 189; *RejPos* 115, 160v, 164v, 197v, 198 (12); *RejZwierc* 70.

»sprawiedliwe nabycie« (1): lepiej łie ćiełfyc trochą á łprawiedliwego nábycia niż pánować nád wielkoćią obyczáiem złoćiwych *RejPs* 55.

»trudne (a. zatrudnione) nabycie« (2): A obietmce ich/ ták iákóś łyłżał/ iákie łą [...] o łpófnym rozdrapániu tego zátrudnionego nábycia ich/ y o nędznym dokonániu ich *RejZwierc* 131v, 66.

»złe nabycie« [*szyk* 5:1] (6): *RejPos* 218, 312, 326; *SkarKaz* 457b; łwoie Złe nábycie leguią ná zbytki ná łtroie. *KlonWor* 82, 44.

Szeregi: »bogactwa a (i) (ine) nabycia« (2): y ty bogactwá łwiátá tego/ y włztyki ine nábycia iego/ tobie łie łporzyc á hoynie ná włzem rozłzryzác máią. *RejPos* 241v, 326.

»dom i nabycie« (1): iz ią [*niewiastę dobrą*] vłtáwicznie obiecuie błogółáwić ze włztykim domem y nábyciem iey. *RejPos* 175v.

»łakomstwo a złe nabycie« (1): A thu możełz zrozumieć iákí koniec bierze łakomłthwo á złe nábycie człowieká [!] każdego. *RejPos* 218.

»nabycie, (a) majętność« (2): *RejAp* 36v; páni tych cnot vżywác ma [...] do záchowania w dobrej mierze nábycia/ á máiętnoći/ małżonká łwego *GórnDworz* X2v.

»osiadłość a nabycie« (1): thá nędzna oliádłość á nábycie twoie/ w niwecz łie obroćić ma *RejPos* 240.

»pożytki a nabycie« (1): Rzućmy łie do kołciołow náłznych/ [...] á wymiecm y z nich ty rozłiczne hándle á márne kupie łwiátá tego/ ktoremichmy ie thák bárzo záproznili/ vłtáwicznie myłłac o pożytkoch á o márnym nábyciu iego *RejPos* 198.

»nabycie i sprawa« [*szyk* 1:1] (2): [*anjolowie łwięci*] łie zbieżá ná połługę twoię/ á będą łtrzedz włztykich łpraw y nábycia twoiego *RejPos* 116, 116.

»zbior a nabycie« (1): Abowiem włpomni iedno łobie ná to/ iz cokolwiek iełł zbioru á nábycia twego nád wolą y nád połłánowanie Páná twego/ iz to włztyko małł z rády á s pomocy onego márnego á omylnego krolá y kłiążęciá łwiátá tego *RejPos* 326.

»zebranie a nabycie« (1): A thu obácż w iákiey łáłce á w iákiey pocźciwoći był zówždy v Páná łtan małżeńłtwá łwiętego/ y w iákim błogółáwieniełłtwie potomłtwo iego/ y włztyko zebránie á nábycie iego. *RejPos* 42.

W przen (3) : gdy im vkażełz y łprawy y połławy onego márnego naiemniká/ ktory nic nie dba/ iedno áby łal mleko ich/ á dárl wełnę z nábycia ich *RejPos* 123v, 187; dla was bráćiey moiey nábitym práwem y wylługą moią/ dołłalem tego páńłtwá w náurze ludzkiey/ prácuiać y ćierpiąc: ábych łię im z wámi dziełł/ á was do tego nábycia mego przypuśłł/ y łpołłdziełłcmi vczynił. *SkarKaz* 551b.

Synonimy: 1. dostanie, otrzymanie. pośiędzenie; 3. dobytek, majętność, mienie, zbior.

Cf **NABYĆ, NABYTEK**

HJ, LW